

Krvácení (haemorrhagia)

Slovem rány označujeme porušení celistvosti kůže a dalších tkání i povrchu těla vůbec. Otevřené rány umožňují krvi a jiným tekutinám unikat z těla a dovolují choroboplodným zárodkům proniknout do těla. U zavřených ran krvácení nastává dovnitř, do tělesných tkání a nejnadhěji je rozpoznatelné jako krevní podlitina. Rány mohou být hroživé, zejména když silně krvácejí, ale okamžitá první pomoc může ztrátu krve a šok omezit na minimum.

Krev obíhá v cévách, které se dělí na tepny (artérie), žíly (vény) a vlasečnice (kapiláry). Když je některá krevní céva porušena, spustí se několik mechanismů, které mají ztrátu krve omezit : céva se stáhne (díky vyplavení adrenalinu) a nastane série chemických reakcí vytvářejících sraženinu (trombus) – jakousi zátku v poškozeném úseku.

Jsou-li krevní cévy potřhané či přezrané, může nastat nekontrolovatelné krvácení, ještě než začne fungovat tvorba sraženiny, a může se rozvinout šok.

Druhy krvácení :

Krvácení je klasifikováno podle druhu krevní cévy, která je porušena.

Tepenné (arteriální) krvácení :

Tepny vedou ze srdce pod tlakem jasně červenou okysličenou krev. Je-li porušena tepna, může být krvácení velmi vydatné. Krev bude vystřikovat z rány s každým tepem srdce, při porušení některé hlavní tepny až desítky centimetrů vysoko, a objem obíhající krve prudce klesne.

Žilní (venózní) krvácení :

Krev v žilách, která již předala kyslík tkáním, je tmavě rudá. Je pod nižším tlakem než tepenná krev, proto z rány jen vytéká, a protože se stěny žil mohou roztahovat, krev se v nich hromadí. Je-li porušena některá z hlavních žil, může z ní krev proudit velmi vydatně.

Vlasečnicové (kapilární) krvácení :

Krvácení z vlasečnic nastává při jakékoliv ráně. Zpočátku může být velmi rychlé, ztráta krve je však obvykle nepatrná. Úderem se mohou porušit vlasečnice pod kůží, a tak vznikne krvácení do tkání (krevní podlitina – hematoma).

Jak se krev sráží ?

Když je krevní céva porušena či poškozena, stáhne se a zúží svůj průsvit, aby neunikalo příliš mnoho krve. Poškozené buňky tkáně v místě poranění pak spolu s krevními destičkami (trombocyty), spustí celou sérii chemických reakcí, jejichž výsledkem je tvorba látky zvané fibrin. Vlákna fibrinu k sobě přilnou a vytvoří síť, v níž krevní částice uváznou a dají vzniknout krevní sraženině. Ze sraženiny se uvolňuje krevní sérum, světlá tekutina, obsahující protilátky a specializované buňky, toto sérum zahajuje proces obnovy poškozených míst. Zpočátku je krevní sraženina rosolovitá hmota, později vyschne do krusty (strupu) a neprodyšně tak místo poranění zakryje, dokud proces hojení není dokončen.

Terapie :

a) Tepenné krvácení :

Stisk prsty přímo v ráně. Pokud nelze jinak, stisk nepovolujeme až do příjezdu ZZS. Prsty je lépe obalit kusem čisté tkaniny, vhodné je použití gumových rukavic pro možnost přenosu infekce krví (HIV, hepatitida B,C)

Stisk nejbližšího **tlakového bodu** mezi ránou a srdcem. Tlakový bod je místo, kde je tepna dobře dostupná a má pod sebou pevný podklad (nejčastěji kost), ke kterému ji lze přitlačit.

Tlakové body :

- 1, Spánkový tlakový bod (arteria temporalis)***- spánková tepna, před hrbolem ušního boltce – při krvácení z hlavy
- 2, Lícní tlakový bod (arteria facialis)*** – lícní tepna, před úhlem dolní čelisti – při krvácení z úst a tváře
- 3, Krční tlakový bod (arteria karotis)*** – krční tepna, karotida – při krvácení z jazyka či karotidy
- 4, Podklíčkový tlakový bod (arteria subclavia)*** – podklíčková tepna, za klíční kostí – stisk proti prvnímu žebru při krvácení z ramene a amputaci horní končetiny
- 5, Pažní tlakový bod (arteria brachialis)*** – pažní tepna, mezi dvoj- a trojhlavým svalem – při krvácení z předloktí a ruky
- 6, Břišní tlakový bod (aorta abdominalis)*** – břišní aorta, stisk krouživým pohybem ruky

sevřené v pěst – při vysoké amputaci dolní
končetiny nebo gynekologické krvácení

7, Stehenní tlakový bod (*arteria femoralis*) – stehenní tepna v tříselech – při krvácení z dolní
končetiny

8, Podkolení tlakový bod (*arteria poplita*) – podkolení tepna, mezi zadní částí stehna a lýtky

Přiložení zaškrcovala – se pro nebezpečnou anoxii (nemožnost přívodu okysličené krve) a hromadění zplodin používá jen v nutných a pevně daných případech. Když už je zaškrcovalo přiloženo, **nepovoluje se**. Zaškrcenou končetinu vždy znehybníme a intenzivně chladíme pro zpomalení metabolismu v zaškrcené končetině.

Přiložení zaškrcovala je indikováno pouze v těchto případech :

- úrazová amputace spojená s masivním krvácením
- masivní krvácení z pažní a stehenní tepny
- otevřená zlomenina nebo cizí těleso v ráně spojené s tepenným krvácením
- crush syndrom (syndrom ze zasypání)
- dočasné zastavení krvácení při nedostatku zdravotníků na krátkou dobu
- otrávená rána (uštknutí) – zaškrcení pouze žilního oběhu (mírné povrchové zaškrcení)
- prosáknutí dvou vrstev tlakového obvazu

zaškrcovalo se nepřikládá v oblasti kloubů a vždy pouze přes oděv, nikdy ne přímo na kůži. Šířka zaškrcovala by měla být aspoň 5 cm. Správně zaškrčená končetina je bledá, chladná a není na ní hmatný puls. Končetina se zaškrcuje ve zvýšené poloze poté, co je z ní vymasírována krev.

b) Žilní krvácení : posazení nebo položení pac., zvednutí rány nad úroveň srdce pro snížení tlaku, pod kterým proudí krev z rány, přiložení tlakového obvazu tvořeného třemi vrstvami :

sterilní krytí – tlaková vrstva – fixace. Pokud obvaz prosákne , přidáme další vrstvu, maximálně však 2. Původní vrstvy neodstraňujeme. Prosákne-li i druhá vrstva, končetinu zaškrtneme. Nemůžeme-li okamžitě připravit vhodný tlakový obvaz, stlačíme ránu přes kus tkaniny. Dbáme přitom na co nejvyšší sterilitu. Pro vlastní bezpečnost je vhodné použití gumových rukavic.

Přiložení tlakového obvazu – končetina nesmí být studená, puls na periférii musí být hmatný.

c) kapilární krvácení : odřenina – ránu vymyjeme proudem vody či mýdlem a vodou, Peroxidem vodíků, okolí můžeme dezinfikovat, pak sterilně překryjeme.

d) Krvácení z nosu (*epistaxis*): Pacienta posadíme do mírného předklonu, nosní křídla stiskneme na dobu 3-5 min, zakážeme mu smrkat a dělat prudké pohyby, přikládáme studené obklady na kořen nosu. Je též možné chladit šíjí, což reflexivně vyvolá stažení cév v nose. Při neustávajícím možno aplikovat vstřebatelnou želatinovou houbu **Gelaspon**. Definitivní lékařské ošetření spočívá v naleptání cévky nebo přední či zadní tamponádě.

e) Krvácení ze zvukovodu : Je časté při zlomenině spodiny lebeční. Pac. otočíme na bok (příp. do stabilizované polohy) na stranu poraněného ucha, ucho sterilně přikryjeme a přiložíme odsávací obvaz.

f) Krvácení z dutiny ústní : Při krvácení z jazyka stiskneme krční tlakový bod, při krvácení z dásní po vyražení zubu vkládáme tampon dvakrát vyšší než zub a necháme zkousnout.

g) Vnitřní krvácení : příznaky – bolest a citlivost v okolí postižené oblasti, pocit napětí, ebony. Otok, příznaky šoku, zrychlený tep, mělké dýchání, neklid a mnohmluvnost.

Terapie – protišoková opatření, chlazení postižené oblasti, zajištění odborného ošetření, u modřin jen lehké stlačení chladným obkladem.

h) krvácení z rodidel : při potratu, těhotenství, po porodu, vnitřní onemocnění či infekce, poranění v důsledku sexuálního násilí, silná menstruace – zajistit pohodlí, Trendelenburgova poloha, vložkou či ručníkem přikryjeme rodidla.

Zásada :

Při krvácení se snažíme omezit průtok krve ranou a podpořit tak srážení krve. Toho docílíme působením tlaku na ránu (kompresi) a jejím zvednutím (elevací) nad úroveň srdce. Tlak můžeme vyvíjet přímo na ránu nebo v případě tepenného krvácení na přívodnou tepnu. Celkový objem krve dospělého člověka je asi 5-6 litrů. S krevní ztrátou 10% objemu krve (0,5 litrů) se tělo dokáže vyrovnat, náhlá ztráta 1/3 krve vede již k rozvoji šoku. Protětím velké tepny (pažní, stehenní, krční) lze vykrváct do 60-90 s.

Cíle :

- dostat krvácení pod kontrolu
- předejít účinkům šoku a minimalizovat je
- omezit na minimum riziko infekce
- zařídit urychlený odvoz do nemocnice